

LAKÁSKULTÚRA ÉS GAZDASÁGI VÁLSÁG

AKORSZERŰ LAKÁS helyes megoldásainak kérdésében napjainkban azok a megfontolások tartanak nagyobb érdeklődésre számot, amelyek a lakosság szélesebb rétegének szükségleteit és érdekeit szolgálják.

Ez a réteg az, melyhez tartozók egyrésztől nem a saját házukban kívánnak vagy tudnak lakni, hanem bérlakásokban, avagy másrésztől, ha saját házukban is, úgy szerény anyagi eszközökkel kénytelenek azt előállítani. Nevezetesen a nagyobb költséggel készülő, tágabb terjedelmű és magasabb igényeket kielégítő lakásoknál a lakáskultúra követelményei már a múltban is könnyen ki voltak elégíthetők; különleges és alapos tanulmányokat igényel azonban e kérdés a nagy tömegek lakásainak megoldásánál, amelyeknek sorába úgy a középosztály, mint a munkásosztály zöme tartozik, mely lakásoknál a takarékosagra, a beépített terület belterjes kihasználására és a háztartás üzemkölségeinek csökkentésére irányuló megfontolások azért fontosak, mert csak ezeknek megoldásával tudunk a mondott csoportnál fennálló gazdasági nehézségek dacára is társadalmunk e legnagyobb rétegének lakáskultúráját biztosítani, amihez pedig nemcsak a kiváltságosoknak van joguk, hanem vagyoni viszonyaitól függetlenül egyaránt mindenkinek.

Valamint a ruházkodásnál, úgy a lakások előállításánál is kétféle megoldás lehetséges. Az egyik az, hogy egy megadott egyén, illetve család részére készítsünk lakást, amely eset megfelel a mérték után szabott ruhának; s miképpen ez utóbbinál az a fontos, hogy az öltöny az illető testére helyesen legyen kiszabva, úgy az ily ház elkészítésénél arra kell figyelemmel lenni, hogy az minden részében simuljon egy megadott létszámú, igényű és életbeosztású család szükségleteihez.

A másik eset a gyakoribb: a tömegek részére előre elkészített lakás, amely megfelel a készen vett ruhákkal való öltözködésnek. Ez esetben az a fontos, hogy kitanulmányozva a tömegek szükségleteit, megszerkesszük azokat a típusokat, amelyek a különféle adottságokra alkalmasak, s amelyek azután helyesen megoldva és tökéletesítve sokszorosíthatók.

Mivel a kérdés főként a városi lakosság elhelyezése szempontjából fontos, foglalkozunk röviden azzal, hogy melyek azok a lakástípusok, amelyek a városban élő közönségnek szükségleteit oly módon elégítik ki, hogy a mellett, hogy a gazdasági lehetőségekkel számolnak, egyben lakáskultúráját is képesek nyújtani.

A városi lakások régebbi rendszere olyan volt, hogy azok két, három, négy vagy több közel egyenlő méretű és pedig eléggé bőségesen méretezett szobaegységből állottak, amelyek mindegyikét körülbelül akármire lehetett használni, a szerint, hogy azokba milyen bútorokat helyeztek bele. Ez azzal a hátránnyal járt, hogy amíg egyrésztől nem volt meg minden egyes funkciónak megfelelő hely, addig másrésztől felesleges területek maradtak fenn. Például egy általánosan használatos háromszobás lakásban egy szobát használtak hálószobának a szülők részére, egyet ebédlőnek és egyet — amint nevezték — „szalonéna avagy „fogadó“-szobának.

A helyiségeket a jelzett célokra bútorkereskedésekben készen kapható és összeállított bútorarabokkal berendezték, mely bútorok a helyiségeket a maguk teljes egészében betöltötték. Mármost ha a családban gyermekek voltak — már pedig háromszobás lakást a középosztálybeli lakó túlnyomó része több gyermek esetében lakott, illetve bérelt —, úgy a következő nehézségek állottak elő: mivel a szülők a hálószobában aludtak, a gyermekek megoszlottak részben az ebédlőben elhelyezett pamtagon, részben, főként, ha különműek voltak, úgy a szalonban éjjel felállított fekvőhelyeken. Rendszerint az ebédlőben tartózkodtak, vagyis tanultak és játszottak a gyermekek; a háziasszony a hálószobában ütötte fel a tanyáját, az ott elhelyezett varróasztal, esetleg kis garnitúrája körül.

Összefoglalva, minden egyes szobát mindenfajta célra használtak: úgy nappali tartózkodásra, mint hálásra egyaránt.

Még rosszabb az eset természetesen kétszobás lakásnál, ahol többgyermekes családok esetében nemcsak mind a két szoba szolgált hálásra, hanem a személyzeti szobába is jutott családtag, a személyzet részére pedig a konyhában jutott hálóhely.

Látnivaló, hogy ezek a beosztások sehogyan sem fedték a szükségleteket, miért is külföldön, főként Németországban e téren folytatott kísérletezések eredményeképpen a következő igen jól bevált rendszert vezették be:

Készítenek egy elég bőségesen méretezett nappali helyiséget. Ebben folyik le a nappali tartózkodás, a családtagok összejövetele, a vendégek fogadása, amely utóbbi régi reprezentatív külsőségeiből ma már sokat veszített; és ebben vagy ennek egy fülkéjében helyezik el az étkező-garnitúrát. Önálló ebédlőt ugyanis nem létesítenek, mert ez egy teljes szobaegységet vesz igénybe olyan funkciók részére, amelyek a nap időtartamának csak igen kis részét töltik ki; hasonlóképpen mellőztetik a régi értelemben vett reprezentatív „szalon“ is. A nagyobb közös nappali mellett létesítenek kisebb méretű hálóhelyiségeket, és pedig egyet a szülők részére és kettőt a két nembeli gyermekek részére.

Figyelembevételül, hogy e hálóhelyiségek megfelelő világítás és szellőztetés mellett kisebb alapterülettel készíthetők, ezek a több kisebb hálóhelyiség-egységet tartalmazó lakások, amelyek tehát a megfelelő megfontolások révén nagyobb lakókényelmet tudnak biztosítani, mint a régi nehézkes típusú és egyforma területű nagyobb szobákat tartalmazók, nem igényelnek a réginél nagyobb alapterületet.

A nappali helyiségekre bőven áldoznak helyet, amelyek alapterülete lehet 30—35 m² is, és lehetőleg fedett loggiát is készítenek hozzá, míg a hálólhelyiségeké 12—16 m², ami erre a célra még a magyar viszonyok mellett is elegendő.

Ily lakásoknál tehát, amelyeket a németek igen helyesen nem is a szobák száma szerint jellemeznek — mert hiszen az egyes szobák között méretben nagy eltérés van —, hanem az ágyak száma szerint, négy ágy esetében 70 m², hat ágy esetében 80 m² hasznos területen is megoldanak, holott egy régi típusú háromszobás, 20—25—30 m² alapterületű szobákat tartalmazó lakás, amelyben mint láttuk, mily kevésbé lehetett jól elhelyezkedni, 80—100 m²-t is igényelt.

Az első típus tehát, amely a többgyermekes családok igényeit úgy higiéniai, mint kényelmi és morális szempontokból a legmegfelelőbbben kielégíti, a most leírt egy nagy nappali és három kisebb hálósobás rendszer.

Ennek az igazsága a külföldön annyira átment a köztudatba, hogy számos országban komolyan foglalkoznak azzal a gondolattal, hogy dacára az abnormális gazdasági nehézségeknek, a nagy tömegek legszegényebbjei részére is lehessen hasonló feltételeket kielégítő lakástípust teremteni.

A MÚLTBAN a szegény néposztály lakástípusa az ú. n. egyszobakonyhás lakás volt, amely használhatatlan alapelrendezése mellett még rendszeren az épületnek legkedvezőtlenebb részén, annak legeladugottabb és legsötétebb szárnyában nyert elhelyezést, ahol nagyszámú taggal bíró családok zsúfolódtak össze az elképzelhető legrosszabb egészségügyi feltételek mellett. Természetesen a konyhát is hálásra használták, sok lévén a családtag (hiszen a szegény embereknél általában mindig több gyermek volt, mint a jómódúaknál), magától értetődőleg összekeveredve a mellett a család férfi- és nőtagjai.

Hogy e téren a segítség mennyire sürgős, a következő hihetetlenül hangzó adatokkal tudom igazolni:

a) Budapest lakóinak majdnem a fele (pontosan 46%-a) egyszobás lakásban lakik.

Részletesebben: az 1930. évi adatok szerint a lakosság száma 961.000 fő, akik közül egyszobás lakásban lakik 442.000, kétszobásban 249.000, háromszobásban 123.000, négyoszobásban 60.000 fő.

b) Budapest lakásainak több mint a fele (pontosan 53%-a) egyszobás. Részletesebben: Budapesten 239.500 lakás van, ebből 127.184 egyszobás.

c) Az egy szobára eső lakók száma, vagyis a lakósűrűség egyszobás lakásban 3.48 fő. (Kétszobásban 1.95 fő, háromszobásban 1.45 fő, négyoszobásban 1.19 fő.) Vagyis az egyszobás lakásokban (amelyek a lakosságnak több mint a felét befogadják) található lakók száma átlagosan 3 és 4 között van! Hangsúlyozom, hogy átlagosan, mert a statisztikai adatokból itt elrejtendő számokat is olvashatunk ki; van számos egyszobás lakásban 10—12 lakó is!

Ennek a jelenleg egyszobás lakásban meghúzódó többgyermekes és legszegényebb kategóriának részére külföldön oly lakásalaprajzokat

alakítottak, amelyeknél ha nem is létesítenek minden nembeli családtag részére elkülönített, lezárt hálószobát, készítenek egy közös nappali szobát, amelynek alapterülete körülbelül 20 m² és amelybe nyílnak oldalról megfelelő elválasztással, akár ajtóval, akár függönnyel a hálófülkék, amelyek csak akkorák, hogy azokban az ágyak elférjenek, esetleg ruhaszekrények, asztalnyi magasságban kiképezve. A nappaliba helyezik el sokszor a főzőberendezést is, hiszen ily családoknál az étkezés úgyszólván mindig a főzőhelyen, a konyhában folyik le. A tisztálkodási lehetőségről legalább is egy zuhany-fülke alakjában történik gondoskodás.

Nagyon kívánatos volna, hogy egy ilyen lakástípus létesítésével nálunk is kísérletet folytatnának, mert mint az említett adatokból látható volt, ilyenre égető szükség van.

Egy harmadik fontos lakásrendszer a gyermektelen házaspárok részére szolgáló ú. n. kétágyas lakástípus. Ennek szükségessége a következőkből magyarázható:

Egy család életében a lakás terjedelmének az életkörülményekkel párhuzamosan időnként változnia kell. Kezdetben, vagyis a gyermektelenség idején kislakás szükséges, olyan, amelyet könnyen el lehet látni személyzet nélkül is és amelynek bére alacsony. Azután a gyermekek felnevelésének idejére több helyiségből álló lakás kell, amelyeket az imént leírtunk, elkülönített hálószobákkal, stb., esetleg a gazdasági lehetőséghez és a vagyoni viszonyokhoz képest még nagyobb kényelemmel; végül ha a gyermekek önállósulnak és kikerülnek a szülői házból, úgy ismét visszaáll az idős házastársak részére a kétágyas lakások szükségessége. Legvégül a házaspárok egyikének vagy másikának elhalálása után aktuális lesz az egyedülálló idős férfiak, illetőleg nők elhelyezésére szolgáló otthonok szerepe. Ez utóbbiak nálunk, sajnos, úgyszólván teljesen hiányoznak, szemben például Németországgal, ahol a háború után számos, kiválóan berendezett ily otthon létesült, amelyek minden kultúrát és kényelmet megadnak és egészen más atmoszféra uralkodik bennük, mint a nálunk itt-ott fellelhető és egészen primitív rendszerű ú. n. „aggok menháza”-ban.

A lakásoknak e most leírt körforgásszerű cseréje állandóan folyik és ezért szükség van arra, hogy minden egyes lakáskategóriából egy bizonyos számú rendelkezésre álljon, így szükséges, hogy legyen elegendő számú kétágyas típusú lakás is. Mivel pedig ez nálunk eddig úgyszólván teljesen hiányzott, nem maradt el e tény következményeképpen káros kinövések. E típus hiánya ugyanis érdemlegesen hozzájárult a hónapos szobás albérleti rendszer elterjedéséhez.

A fiatal házaspároknak ugyanis nem állván rendelkezésükre a szükséges számú kiterjedelmű lakás, albérletben helyezkednek el. (Megjegyzendő itt, hogy az az eset, amidőn egyik vagy másik fél szüleihez költözik, lényegileg ugyanezt az állapotot teremti, legfeljebb más néven elnevezve.) Érdekes folyamat áll itt elő: később ugyanis átköltözködnek nagyobb lakásba, amelyben felnevelik gyermekeiket; végül a gyermekek kiválván a családból, felesleges és terhes lesz részükre a nagyobb szobaszámú lakás, miért is a meglévő nagy lakásuk-

ból egy, esetleg két szobát megtartanak a maguk részére, a többit pedig most már ők adják ki albérletbe hónapos szoba gyanánt.

Budapesten a lakosságnak majdnem egynegyede lakik albérletben. A már említett 239.500 lakásból ugyanis 47.000 lakásban adnak ki albérleti szobát, összesen 227.000 albérlő lakó részére, ami a 961.000 főnyi lakosságnak 237%-át teszi ki.

Az albérleti rendszer közismert hátrányai arra készítetnek, hogy ezt a lakás-típust egyszersmindenkorra megszüntessük. Ennek a kiűszöbölésére három mód van:

a) nőtlen férfiak és férjezetlen, önálló keresettel bíró nők esetében a boarding-house-rendszer, amelyre már Budapesten is több igen jól bevált példa készült;

b) főiskolai hallgatók esetében a kollégiumok, végül

c) gyermektelen házaspárok esetében az éppen most tárgyalt kétágyas minimál lakások.

Ez utóbbiak részleteikben sokféleképpen oldhatók meg; lényegük az, hogy általában egy tágasabb lakóhelyiséget tartalmaznak, amellyel szorosabb vagy lazább kapcsolatban áll egy minimális területen megoldott kis konyha, illetve főzőfülke, a jól felszerelt fürdőberendezés és az elkülönített vagy elkülöníthető hálóhely, akár kis hálószoba alakjában, akár fülkeszerűen kialakítva a lakószobába belenyílólag. A berendezés úgy legyen megoldva, hogy a lakás ellátása a legkisebb fizikai munkát igényelje és főleg kímélje a háziasszonyt, aki az esetek legnagyobb részében mint kenyérkereső fél naphosszat el van foglalva. Ez a típus az Északamerikai Egyesült Államokban már régebben megvan.

Miután az elmondottakban lerögzítettük azt a háromfajta típust, amely a nagyvárosi lakosság zöme részére jelenleg szükséges, foglalkozunk röviden egynéhány részletkérdéssel a lakások terén. Így elsősorban is azok terjedelmével, illetőleg méreteivel.

A gazdasági nehézségek következtében a lakás előállításának és üzemben tartásának költségeivel egyaránt takarékoskodnunk kell, ami a lakás méreteinek redukálására vezet. Ennek azonban oly módon kell történnie, hogy ezáltal a lakás értékéből ne veszítsen. Ezt kétféle módon érjük el. Először: ha a kisebb területért a lakót oly technikai felszerelésekkel kárpótoljuk, amelyek a régiakkal szemben kevesebb helyet igényelnek és a lakás kényelmét szolgálják. Ilyenek: a központi fűtés, ami által a kályhák mellőzhetők, központi melegvízkészítés, a gáztüzelésű takaréktűzhely, a beépített teljes konyhaberendezés és azután a beépített egyéb bútorok. Másodsorú azáltal, hogy a lakásban lefolyó különböző funkciókat tüzetesen átgondoljuk, ezek eredményeképpen mindenhova csak a szükséges területet juttatjuk. Egy ily átgondolt beosztású lakásban kisebb alapterületek mellett jobban el tud a lakó helyezkedni és könnyebben le tudja bonyolítani a lakásban történő összes folyamatokat, mint egy kevesebb megfontolással és pongyolán megtervezett lakásban, ha annak bármily nagy is az alapterülete.

Természetesen a lakónak támogatnia kell az építésznek ebben az ő érdekében kifejtett törekvésében és le kell mondania arról a régi

elgondolásról, mely szerint a lakás elsősorban reprezentatív célokat szolgál — és pedig rendszerint olyanokat, amelyek a lakó anyagi erejével nem állottak arányban — és nem a kényelmes lakhatás és higiénikus élet célját, minekfolytán az voltaképpen nélkülözötte az őszinteséget. Be kell továbbá látnia a lakónak azt, hogy az alaposan átgondolt beosztás és a javított technikai felszerelések figyelembevételével okszerűen lecsökkenteti helyiségek nem fognak rosszabb lakásokat nyújtani, hanem ellenkezőleg a nagyobb helyiségek mellőzésével elérhető megtakarítások révén a lakásban eszközölt másirányú befektetésekkel nagyobb kényelmet, több lakályosságot. Mert a nagy lakószoba egy-magában véve egyáltalában nem jelent lakáskultúrát.

Bármily okszerűen történjék is azonban a helyiségek területeinek redukálása, teljes eredményt csak abban az esetben fogunk elérni, ha a csökkentett alapterületnek megfelelően azokban a bútorok megoldását is revízió alá vesszük; nem lehet ugyanis a régi nagy szobákból áthozott terjedelmes bútorokat a kisebb szobákat tartalmazó lakásokba behelyezni, hanem a területcsökkentés konzekvenciáit a bebútorozásnál is le kell vonni.

A LAKÁSOK TERJEDELMÉNEK megbeszélésénél hozzuk szóba a szobák magasságát. Általában még mindig ragaszkodunk a magas szobákhoz, abban a tévhitben, hogy ha a szoba belső magassága kicsi, akkor annak térhatása nyomott lesz. Holott egy helyiség nyomott vagy kedvező benyomása nem annak abszolút méreteitől függ; hanem a benne jelentkező arányoktól, valamint a helyiség belsejének bebútorozásától, az ablakok és ajtók elhelyezésétől és méreteitől. Természetes, hogy nagyterjedelmű bútorokat alacsony szobákban elhelyezni nem lehet, viszont szerény, tartózkodó és helyesen csoportosított bútorozással alacsony szobák nagyon kedves és hangulatos benyomást keltenek.

A már említett előnytelen alaprajzi beosztás mellett sokat rontottak a lakáson a túlzott reprezentatív törekvések.

Megnyilvánultak ezek mindjárt a már említett, egyforma és pedig bőségesen méretezett és különleges rendeltetésükre nem jellegzetes egységekből álló szobasornak egy frontban való elhelyezésében, a szobák válaszfalainak középtengelyében elhelyezett ajtókkal, amelyeknek mindenképpen kétszárnyúaknak kellett lenniök. Ez az elrendezés a francia kastélyok teremsorainak beosztását kívánja utánozni, elképzelve, hogy az összes ajtók kitarásával végig lehetett tekinteni a lakószobák teljes során keresztül, a legszélső ebédlőtől kiindulólág egészen a legvégső hálószobáig, amely perspektívát azután rendszeren a hálószobában az ajtótengetyben elhelyezett kettős ágy képe zárta le. Ez a teremsor benyomását keltő elrendezés, amellet hogy sohasem fedte a benne lakó közép- vagy kispolgár életszínvonalát, csökkentette a lakás lakóértékét, egyrészt, mert nem lehetett az egyes szobában a bútorokat jól elhelyezni, mivel a falak közepén álló nagyméretű ajtók a válaszfalakat két hasznavehetetlen rövid szakaszra osztották, másrészt, mert a szobasor közepén való átközeledés vonala hosszában átvágta a szobasor területét. A szobákat sem összefüggően bebútorozni, sem pedig azokban nyugodtan és zavartalanul tartózkodni nem lehet.

Mellőzni kell a költséges kétszárnyú ajtókat; azok a régi nagyterjedelmű szobákból nem vehetők át a mostani kis szobákba, mert sok helyet foglalnak el, szükség pedig nincs rájuk, hiszen úgymint mindig csak az egyik szárnyat használjuk közlekedésre. Hogy még a közelmúltban is mily merevséggel ragaszkodtak nálunk a kétszárnyú ajtóhoz, jól illusztrálja az a megtörtént eset, mely szerint egy általam 5 évvel ezelőtt épített vidéki bérház részére a finanszírozó bank — dacára annak, hogy a házban túlnyomólag 2 és 3 szobás kislakások voltak — nem akarta a kölcsönt folyósítani arra az esetre, ha egy szárnyú ajtókat alkalmazok, mondván, hogy ezzel a ház értéke csökkent 1 Hosszú tárgyalások és külföldi példákkal való igazolások révén sikerült csak rábírnia a pénzügyintézetet álláspontjának megváltoztatására.

Könnyebben idomul közönségünk felfogása az ablakok nagyobb-méretű kialakításához, mert a nagy ablak előnye a legközvetlenebbül érzékelhető. Itt azt legyen szabad megemlítenem, hogy az ablakfelületnek túlzásba vitele a mi klímánk mellett nem kívánatos és ha az ablak elérte az alapterület 7_c-át, úgy az általában elegendő. Mindenképpen fölösleges egy bérháznál a külső falakat a maguk teljes hosszában ablak alakjában megnyitni és a szobákat ezáltal mintegy üveg-falakkal elhatárolni a külsőtől és pedig úgy a téli nagyobb lehűlés és ezzel a tüzelőanyagpazarlás, mint a nyári túlzott felmelegedés miatt. Ezenkívül a bebútorozást is nehezítik a túlnagy ablakfelületek, amelyek a mellett feleslegesen laboratórium vagy műtőterem benyomásúvá alakítják a szobát.

A mellékhelyiségek tekintetében: azok alapterületei a régiekhez viszonyítva csökkenthetők, ezzel szemben berendezésük és technikai felszerelésük tökéletesítendő, valamint számuk is növelendő. Csökkenthető elsősorban is a konyha alapterülete, mert a törekvés az, hogy a háziasszonyt és a háztartási alkalmazottat minél nagyobb mértékben mentesítsük az étkezés előkészítésével járó fizikai munkák alól. Ez a területi csökkenés azonban együtt járjon az összes konyhaberendezések egyidejű és pedig igen precíz megoldásával, különben ismét fél munkát végeztünk. Gáztűzhely, vízmelegítőberendezés, edénmosogató, kiöntő, beépített szekrények a konyhaeszközök és élelmiszerek részére, felcsapható vasalódeszka, stb. mind készen benne foglaltassák a kis konyhában. A könnyű tisztántarthatás céljából a szabadonmaradó falfelületeket teljes területükben csempével kell borítani, amit a kis terjedelem miatt most már költség szempontjából könnyen megtehetünk. Tűzhely és dolgozóasztal jól megvilágított helyen legyenek; a tűzhelyen való munka közben ne legyünk kénytelenek háttal állani az ablaknak, mint az a legtöbb régi bérházban lévő konyhánál van. A kisméretű, de nagyfokú precizitással, ízléssel és kényelemmel berendezett, valamint könnyen tisztántartható, világos és jól szellőző konyhalaboratóriumban személyzet híján maga a háziasszony is örömmel foglalatoskodik és látja el szükség esetén az amúgy is leegyszerűsített főzési teendőket.

A fürdőszoba berendezési tárgyival hasonlóképpen ne takarékoskodjunk. Népes családok esetén, különösen, ahol több felnőtt gyermek van, nem elegendő a fürdőszobában a szokványos egyetlen mosdó,

mert hiszen azt reggelenként mindenki egyidőben akarja használni; e helyett készítsünk akár ugyanott többet, akár az egyes hálószobákban külön mosdókat, akár pedig külön kis mosdófülkét, függönnyel elválasztható zuhannyal, ami a gyermekek részére igen célszerű, olcsó és esetleg pótol is egy fürdőkádat.

Altalában az ú. n. „mellékhelyiségek“ szerepét ne kicsinyeljük le, mert a lakást a jól felszerelt és kellő számú mellékhelyiségek teszik kényelmessé, nem pedig a díszes reprezentatív helyiségek sora.

Említettem már, hogy a lakások lakóértékét nagyban befolyásolják a bútorok, amelyeknek kialakítása éppúgy kell hogy a mai felfogáshoz idomuljon, mint a lakásé. Hiszen a lakás, mint helyiségsor vagy csoport, önmagában befejezetlen; az mindössze egy keret, amelynek a tartalmát a bebútorozás adja meg. Lakásnak és bebútorozásnak egy gondolatkörben kell elkészülniük. Korszerű lakás régi felfogású bútorokkal hasznavehetetlen.

Itt, anélkül, hogy a részletekbe belemennék, csak érinteni akarom, hogy a bebútorozásnál is hosszú ideig túlzott mértékben nyilvánultak meg a reprezentatív törekvések; éppen úgy, mint az egymásba nyitott — termekből álló szobasorok révén, úgy a bútorok révén is kastélyokat akartunk magunknak alakítani és palotahelyiségek milióiban lakni. Részben a helyes belátás, részben pedig a lakások területi csökkentésével járó kényszer most már fokozatosan rávezeti nagyközönségünket arra, hogy a lakásoknak berendezésében felhagyjon a reprezentatív törekvésekkel és azt az élet által megkívánt gyakorlatiassággal oldja meg.

A BÚTOROK formai alakítása tekintetében zavarólag hatnak nagyközönségünk részére bizonyos fokig azok a merőben új kreációk, amelyek teljességgel szakítottak a régi bútorok formáival. Ilyenek a mindjobban elterjedő csőbútorok, üveglapokkal lefedett asztalok stb. És pedig annyiban, hogy ezek láttára sokszor visszaretten mindennemű újítástól és abban a téves feltevésben, hogy praktikus bútorok készítésére más mód nincs, mint ezeké, inkább visszatér az elavult régi típusokhoz.

Itt azonban ugyanazt kell figyelembe venni, amit az építészet új irányainál voltam bátor a Magyar Szemle hasábjain kifejtteni, hogy t. i. ezek nem szeszélyből készültek ilyeneknek, hanem kényelmi és karbantartási kérdések alapos megfontolása nyomán és így azok, éppúgy, mint az újabb homlokzatok, nem tekinthetők a múlttal mindenáron való szakítás öncélú és feltétlenül hibáztatandó törekvése gyanánt, hanem a tudatos fejlesztés egyes állomásainak, amelyek egész bizonyosan kényelmes, olcsó, könnyen karbantartható bútortípusok alakítására fognak vezetni.

Mindezen szempontok teljes honorálása mellett is távol áll tőlem az, hogy a helyes korszerű bebútorozás alapfeltételének a teljesen új, mondjuk legújabb típusú bútorok mindenáron való alkalmazását tartsam.

Nem a bútorok formáján van a hangsúly, hanem a gyakorlatias gondolkodáson és az ízlésen, amellyel ezeket megrajzolják, összeválogatják és nem utolsó sorban elrendezik. Aminthogy csőbútorokkal is lehet teljesen rossz és nem praktikus belsőséget előállítani, sőt ezek

egyenként is lehetnek ízléstelenek, éppen úgy lehet konzervatívabb típusú bútorokkal is gyakorlatias, harmonikus, levegős és ízléses interiőröket összehozni. Németországban egyízben külön kiállítás, valamint egy arról készített kiadvány keretében mutatták be, hogy régi, valamint kereskedelmi, ú. n. „kommerz“ bútorokkal miként lehet azok kisebb terjedelmű átalakításaival: a felesleges talmi díszek — párkányok, vázák, koszorúk stb. — levésésével, a szobában való elhelyezés megírtításával, felesleges darabok mellőzésével, a falakról a zsúfolt értéktelen képek eltávolításával, a tarka patronos falfestések helyett a helyiségnek egyszínű világos nyugodt síkokba való összefoglalásával —vagyis külön anyagi befektetések nélkül, kizárólag az ízlés és gyakorlatiasság irányításainak engedve — jó és szép belsősegeket kialakítani.

Befejezésül még egy szempontot szeretnék érinteni.

Láttuk, hogy a régi lakásmódok ideje, amelyeknél a nagyterjedelmű lakás felét lim-lomok, nem használt vagy túlnyomórészben felesleges bútorok töltötték meg, ahol a lakás leadminisztrálására az e célra rendelkezésre állott személyzeti apparátus munkája mellett a háziasszonynak úgyszólván az egész életét rá kellett szánnia — lejárt. Ezzel szemben egyrészt a gazdasági helyzet, másrészt a kor felfogása és szükségletei azt idézték elő, hogy a lakások területeiben csökkentés, a lakásban való életben tömörítettség, annak üzemében meg-egyszerűsödés állott elő.

EGY ILYEN LAKÁST azonban csakis az aprólékosságig menő szeretettel és renddel lehet lakni. A rend azonban maga is egy esztétikai megnyilvánulás, amely ennekfolytán a lakáskultúra kiépítéséhez hozzájárul, ezenkívül önfegyelmező hatása révén egyben jellemnevelő is. Azzal a kötelezettséggel szemben, hogy egy, részleteiben megtervezett, mondhatni aprólékosságaiban berendezett és beosztott korszerű lakásban kénytelenek vagyunk állandóan rendet tartani — és pedig nagyobb rendet, mint általánosságban a régebbi típusú lakásokban —, a most mondott szellemi ellenértéken kívül búsásan kárpótol minket az új lakás által a gyakorlati ellenértékkel is, hogy a benne való élet kellemes könnyedséget ad; nem terhet és ballasztot, főként a háziasszonynak kevesebb fizikai munkát; sok kényelmet, kevés karbantartási gondot, ezzel több szabadságot, kevesebb lekötöttséget; nem ridegséget, hanem vonzóerőt és örömet, valamint használatában is ugyanazt a könnyedséget, amelyet benyomásában gyakorol, amely könnyed környezetre és derült atmoszférára a mai nehéz életmenet közepeit kétszeresen szükségünk van;

Gondolatmenetünk végesvéig a lakáskultúra irányában vezető vágányon haladt.

Kultúrával kell lakni!

Közismert tény, hogy oly életfunkciók is, amelyek nem „rart pour Tart“ kulturális megnyilvánulások, mégis kultúrával folytathatók le. Jól tudjuk, hogy más dolog „öltözködni“, mint „ruházkodni“; más dolog „étkezni“, mint „táplálkozni“, éppen úgy más dolog „lakni“, mint „fedél alatt meghúzódni“. Ez utóbbi különbséget legjobban

a német kifejezés adja vissza, a „Wohnung“ és „Unterkunft“ révén való megkülönböztetés által.

A kulturált lakás éppúgy egyik tényezője a stílusos életnek, mint a kulturált modor, öltözködés és táplálkozás, amelyek bármelyikének lefolytatása nem anyagi vonatkozásokon dől el.

Hogy egyszerű, olcsó, de ízléssel kiválasztott anyagból, hozzáértéssel elkészítve, igen jó ruhák állíthatók elő, azt a veleszületett ízlésükről Európa-szerte híres magyar nők jól ismerik; éppúgy azt is, hogy egyszerű és olcsó élelmiszerekből előállított ételek ízletesen elkészítve és egyszerű, de választékos keretekben szervírozva, kulturált benyomást tesznek. És aminthogy a gazdasági válság megtanított arra, hogy ha a belső előfeltételek megvannak, akkor szerény eszközökkel is lehet kidolgozott és intenzív lelki életet élni, éppúgy megtanított arra is, hogy lehet a lakásba bármily szerény eszközökkel, de tanultsággal és ízléssel, tartózkodással és fegyelmezettséggel kulturát behozni.

A lakáskultúráról pedig nem mondhatunk le, mert az az egyetemleges kultúra tartozéka, amely utóbbira mindennemű anyagi nehézség, gond, világválság és gazdasági megpróbáltatáson át feltartóztathatatlanul törekszünk, már azért is, mert ennek a törekvésnek megnyugtató és biztos tudata talán egyetlen lelki támaszunk a mai nehéz időkben.

KOTSIS IVÁN